

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัดของประเทศไทยอันได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา ลำพูน และแม่ฮ่องสอนเริ่มเข้าสู่ภาวะวิกฤติหมอกควันในช่วงเดือนมกราคมจนถึงเดือนเมษายนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน โดยเกิดเป็นสภาพที่มีกลุ่มของฝุ่นละอองและหมอกควันปกคลุมในชั้นบรรยากาศหนาแน่นปกคลุมไปทั่วบริเวณ ทำให้เกิดสภาพฟ้าหลัวเหมือนมีหมอกควันปกคลุมไปทั้งเมือง สภาพการณ์ที่มีหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็กปกคลุมพื้นที่นี้ สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าในหลายพื้นที่ ทำให้ค่าการมองเห็นระยะไกลอยู่ระหว่าง 800-1,000 เมตร ซึ่งนับเป็นค่ามองเห็นในระดับต่ำ ส่งผลต่อทัศนวิสัยในการมองเห็นในระยะไกลไม่ค่อยดีนัก กระทบต่อการจราจรและกระทบต่อเที่ยวบินที่จะต้องนำเครื่องลงจอดที่ท่าอากาศยานลำปาง

ด้วยสภาวะอากาศที่แห้งแล้งในช่วงหน้าแล้ง (ธันวาคม – เมษายน) ของทุกปีมีสภาวะอากาศที่แห้งและนิ่ง ทำให้ฝุ่นละอองที่เกิดขึ้นสามารถแขวนลอยอยู่ในบรรยากาศได้นาน ทั้งยังมีฝุ่นละอองขนาดเล็กที่เพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากสภาพอากาศที่แห้งแล้งส่งผลให้เกิดไฟฟ้าได้ง่าย ประกอบกับเป็นเวลาที่เกษตรกรในภาคเหนือตอนบนอยู่ในช่วงการเตรียมแปลงเกษตรใหม่เพื่อเพาะปลูกต่อไป โดยได้แก่การเผาไร่ ฟางข้าว ชังข้าวโพดหญ้า และวัชพืชในที่ดินทำกินของเกษตรกรที่อยู่ใกล้พื้นที่ป่า การจุดไฟเผาป่าเพื่อวัตถุประสงค์การบุกรุก ยึดถือ ครอบครองพื้นที่ป่า ต่ำตวั ทำไม้ และเก็บหาของป่า (ประกาศจังหวัดลำปาง เรื่องกำหนดเขตควบคุมไฟฟ้าในท้องที่จังหวัดลำปาง, 2555) โดยที่ผ่านมามีพบว่ามีเกิดไฟฟ้าในภาคเหนือเป็นจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับเกิดไฟฟ้าในเขตภูมิภาคอื่นดังแสดงในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 แสดงการเกิดไฟฟ้าในภาคต่างๆของประเทศไทยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 -2554

ภาค	การดับไฟฟ้า (ครั้ง)		จำนวนพื้นที่ที่ถูกไหม้ (ไร่)	
	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2553	ปี 2554
ภาคเหนือ	4,198	1,167	32,374.1	7,533.1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1,560	806	20,432.1	10,321
ภาคกลางและภาคตะวันออก	575	410	7,041	6,389
ภาคใต้	439	7	21,661.5	592

ที่มา: สำนักงานจังหวัด กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนจังหวัด จังหวัดลำปาง

นอกจากนี้สาเหตุของการเกิดปัญหาหมอกควันยังรวมถึงการเผาเศษขยะในชุมชนและควันจากโรงงานอุตสาหกรรมด้วย ตรวจพบการเพิ่มสูงขึ้นของปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมโครนอน (10 PM) ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมงอยู่ในระดับเกินเกณฑ์มาตรฐานที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประชาชน ปัญหาหมอกควันที่วันนี้ได้ส่งผลกระทบต่อในหลายด้านด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นทั้งการจราจร ทั้งทางบกและทางอากาศ การดำรงชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตภาคเหนือตอนบน สุขภาพของประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนธุรกิจทางการท่องเที่ยวและบริการด้วย

จังหวัดลำปางนั้นจัดเป็นจังหวัดที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดไฟฟ้าอยู่ระดับความเสี่ยงสูงตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย ดังแสดงในตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 แสดงพื้นที่ที่มีความสำคัญและความเสี่ยงต่อการเกิดไฟฟ้า 3 ระดับ โดยจำแนกตามลักษณะเชื้อเพลิงในแต่ละสภาพป่า

ความเสี่ยงต่อการเกิดไฟฟ้า	จังหวัด
ความเสี่ยงสูง 27 จังหวัด	เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำปาง แพร่ น่าน ตาก สุโขทัย อุตรดิตถ์ พิชญ์โลก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร อุทัยธานี ชัยภูมิ นครราชสีมา เลย สกลนคร อุรธานี อุบลราชธานี กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ นครศรีธรรมราช และนราธิวาส
ความเสี่ยงปานกลาง 27 จังหวัด	นครสวรรค์ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครพนม นุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สุรินทร์ หนองคาย บึงกาฬ หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ ลพบุรี สระบุรี สุพรรณบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตรัง นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง สระแก้ว ชุมพร และสุราษฎร์ธานี
ความเสี่ยงต่ำ 10 จังหวัด	กระบี่ ตรัง ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา และสตูล

ที่มา: สำนักงานจังหวัด กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนจังหวัด จังหวัดลำปาง

ลำปางเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนบนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาหมอกควันที่เกิดขึ้นนี้เป็นอย่างมาก เนื่องจากที่ตั้งจังหวัดลำปางมีลักษณะเป็นแอ่งกระทะถูกโอบล้อมด้วยภูเขาและมีการเผาในที่โล่งและในชุมชนนานอย่างน้อย 5 เดือนต่อปี รวมถึงการเผาในที่โล่งขนาดใหญ่จากการเผาป่าและการเกิดไฟป่าในเดือนมีนาคมในฤดูแล้งของทุกปี ทำให้มีการสะสมของสารพิษในสิ่งแวดล้อมมาก (ศูนย์วิจัยด้านมลภาวะและอนามัยสิ่งแวดล้อม สถาบันวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554) จึงทำให้เมื่อเกิดหมอกควันแล้ว ไม่มีทางระบายอากาศออกไปได้ หมอกควันจึงถูกกักไว้แต่ในตัวจังหวัด เมื่อมีการสะสมของมลพิษ และความกดอากาศสูงหรือมวลอากาศเย็นค่อนข้างแรงจากประเทศจีนแผ่ลงมาปกคลุม อุณหภูมิและความชื้นทำให้เกิดหมอกในตอนเช้า และเมื่อหยดน้ำในอากาศรวมตัวกับฝุ่นละอองและสารมลพิษในอากาศ จึงทำให้เกิดสภาพหมอกควันปกคลุมทั่วเมือง

จากรายงานสถานการณ์หมอกควันในจังหวัดลำปางพบว่าคุณภาพอากาศของจังหวัดลำปางมีค่าของปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพในระดับสูง รวมทั้งพบสารอื่นๆที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เช่น กลุ่มสารพอลิไซคลิกอะโรมาติกไฮโดรคาร์บอนหรือสารพีเอเอช (Polycyclic aromatic hydrocarbons, PAHs) ซึ่งเกิดจากการเผาไหม้สารอินทรีย์ไม่สมบูรณ์ ซึ่งสารพีเอเอชหลายชนิดเป็นสารก่อมะเร็ง ในปัจจุบันปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กเพิ่มขึ้นเกินมาตรฐานที่ 120 ไมโครกรัม เป็น 250 ไมโครกรัมและยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ศูนย์วิจัยด้านมลภาวะและอนามัยสิ่งแวดล้อม สถาบันวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554) และยังพบว่าจังหวัดลำปางมีสถานการณ์หมอกควันที่มีค่าฝุ่นละอองในอากาศสูงสุดเป็นอันดับสองของภาคเหนืออีกด้วย ดังแสดงในตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.3 แสดงคุณภาพอากาศบริเวณศาลหลักเมือง อ.เมือง จังหวัดลำปาง ปี พ.ศ. 2540-2554

ปี	ปริมาณค่าเฉลี่ยใน 1 ปีของสารที่พบในอากาศ				
	SO ₂ (ppb)	NO ₂ (ppb)	CO(ppb)	O ₃ (ppb)	PM ₁₀ (ug/m ³)
2540	2.5	14.5	0.7	17.3	76.8
2541	1.6	13.3	0.5	16.8	83.2
2542	1.5	12.1	0.7	10.8	60.5
2543	1.3	12.6	0.6	10.9	73.4
2544	0.8	13.5	0.6	11.7	50.6
2545	0.8	11.7	0.6	16.6	58.1
2546	1.0	12.9	0.5	14.3	53.2
2547	0.8	14.0	0.5	17.9	54.5
2548	0.5	11.6	0.6	17.9	52.3
2549	0.7	11.9	0.4	16.3	47.4
2550	1.0	12.1	0.4	19.3	50.2
2551	0.2	10.6	0.3	20.2	53.8
2552	0	10	0.3	18	59.0
2553	0	23	0.5	14	43.7
2554	0	17	0.3	17	31.5
ค่ามาตรฐาน	40	30	-	-	50

ที่มา: สำนักจัดการคุณภาพอากาศและเสียง กรมควบคุมมลพิษ

ปริมาณหมอกควันในระดับสูงเช่นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชากรในท้องถิ่น ทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพจากการสัมผัสฝุ่นในอากาศจากการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพจากการสัมผัสอนุภาคฝุ่นในอากาศโดยคณะวิจัยของศูนย์วิจัยด้านมลภาวะและอนามัยสิ่งแวดล้อม สถาบันวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในเขตเมืองและนอกเมืองของ 5 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน การเก็บตัวอย่างในจังหวัดลำปางนั้นได้ทำการเก็บตัวอย่างจากนักเรียนในเขตอำเภอเมืองและอำเภอห้างฉัตร (พื้นที่นอกเมือง) ซึ่งพบว่าการสัมผัสอนุภาคฝุ่นในอากาศทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยโรกระบบทางเดินหายใจ โดยมีอาการ 10 อาการดังต่อไปนี้ คัดจมูก มีน้ำมูก แสบจมูก แสบหรือคันตา แสบคอ เสี่ยงแหบ คันตามร่างกาย ไอแห้งๆ ไอมีเสมหะ และหายใจลำบาก

จากการติดตามเฝ้าระวังการเจ็บป่วยหลังจากที่เกิดปัญหาหมอกควันใน 8 จังหวัดภาคเหนือ ตอนบนของกระทรวงสาธารณสุขในช่วงวันที่ 12-18 กุมภาพันธ์ 2555 พบว่าประชาชนมีความเสี่ยงที่จะป่วยในกลุ่มโรคดังต่อไปนี้

- 1) กลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด เช่น โรคกล้ามเนื้อหัวใจเต้นผิดปกติ โรคหัวใจวาย
- 2) กลุ่มโรคทางเดินหายใจทุกชนิด เช่น โรคปอดบวม โรคภูมิแพ้ โรคหลอดลมอักเสบ
- 3) โรคหอบหืด โรคถุงลมโป่งพอง
- 4) กลุ่มโรคตาอักเสบ

กลุ่มอาการโรคเหล่านี้มีอัตราผู้ป่วยเพิ่มขึ้นในระดับสูงมากเกือบทุกจังหวัด ยกเว้นแต่กลุ่มโรคตาอักเสบที่มีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้น แต่เป็นระดับที่ไม่สูงมาก โดยพบว่าตลอดเดือนกุมภาพันธ์มีผู้ป่วยสะสมกว่า 92,200 คน ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน และพะเยามากที่สุด

ข้อมูลจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางแสดงว่าในจังหวัดลำปางมีผู้ที่ป่วยจากสถานการณ์หมอกควันเข้าทำการรักษาที่โรงพยาบาลในพื้นที่จังหวัดลำปางเพิ่มขึ้นเกือบ 150% พบว่าผู้ป่วยได้ทำการเข้ารับรักษาโรคประจำตัวเกี่ยวกับระบบหัวใจ ทางเดินหายใจ ผิวหนัง ภูมิแพ้ หอบหืด และตาแดง โดยมีประชาชนที่เข้าทำการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลในจังหวัดแล้วกว่า 1,500 คน

จากหนังสือชุดความรู้ เล่ม 1 เรื่อง “สาเหตุการเกิดฝุ่น และภาวะหมอกควันในชุมชน และข้อมูลฝุ่นพีเอ็ม 10” (2554) ซึ่งจัดทำโดยศูนย์วิจัยด้านมลภาวะและอนามัยสิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แบ่งสาเหตุหลักของปัญหาหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็กที่ปกคลุมภาคเหนือตอนบนของไทยไว้ดังนี้

- 1) การเผาในพื้นที่ป่าสงวนและป่าอนุรักษ์ เพื่อหาของป่าและล่าสัตว์
- 2) การถางเผาวัชพืชในพื้นที่เกษตรกรรม
- 3) การเผาขยะมูลฝอยในชุมชน

โดยนอกจากปัญหาหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็กที่ปกคลุมจังหวัดลำปางและภาคเหนือตอนบนของไทยจะเกิดจากสาเหตุข้างต้นแล้ว ยังได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งทำให้อุณหภูมิในบรรยากาศเพิ่มสูงขึ้น และมีปริมาณสารมลพิษในบรรยากาศเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ระบบนิเวศเกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อาหาร โดยปรากฏการณ์เอลนีโญที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้นมีผลรุนแรงมากกว่าปกติจึงทำให้เกิดไฟป่าที่รุนแรงจนไม่สามารถควบคุมได้ ก่อให้เกิดการลุกลามจนวงกว้าง กลุ่มควันจำนวนมาก ซึ่งกระจายวงกว้างไปถึงยังพื้นที่ข้างเคียง เช่น เหตุการณ์ในปี พ.ศ. 2541 ในอินโดนีเซีย ซึ่งการเกิดไฟป่าและการเผาในที่โล่งได้ส่งผลกระทบเป็นหมอกควันจำนวนมากไปสู่ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และทางตอนใต้ของไทย

ในการเตรียมการเพื่อรับมือกับปัญหาหมอกควันที่เกิดขึ้นนี้จังหวัดลำปางได้เตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ไฟป่าปี 2555 ตามการขอความร่วมมือจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยได้มีการจัดตั้งศูนย์เพื่อประสานงานในชั้นต้น และเมื่อสถานการณ์หมอกควันเริ่มมีความรุนแรงมากขึ้นจึงได้มีประกาศจากจังหวัดลำปางเกี่ยวกับมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า โดยแบ่งนโยบายการแก้ไขปัญหาหมอกควันได้อย่างคร่าวๆ ดังได้แสดงไว้ในตารางที่ 1.4

ตารางที่ 1.4 แสดงนโยบายการจัดการปัญหาหมอกควันของจังหวัดลำปาง

แนวทาง	นโยบาย
การบังคับใช้กฎหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ห้ามมิให้มีการเผาวัชพืช ขยะมูลฝอยทุกชนิด ฝ่าฝืนปรับ 2,000 บาท 2. ห้ามมิให้เผาป่า ฝ่าฝืนปรับสูงสุดไม่เกิน 150,000 บาท และจำคุกสูงสุด 15 ปี
การป้องกันไฟป่าและหมอกควัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ส่วนราชการทุกส่วนที่ตั้งอยู่ในจังหวัด ราชการส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้การสนับสนุนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากรและเครื่องมือในการดับไฟ 2. จัดให้มีหน่วยงานและผู้บริหารราชการรับผิดชอบเป็นรายพื้นที่ให้ครอบคลุมทุกอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ทั้งในพื้นที่เกษตรกรรมของพี่น้องประชาชน ตลอดถึงพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และป่าอนุรักษ์ 3. จัดให้มีอาสาสมัครรณรงค์และช่วยเหลือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการในการดับไฟป่าให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ 4. จัดตั้งศูนย์เฉพาะกิจควบคุมและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าจังหวัด
การประชาสัมพันธ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาหมอกควันที่เกิดขึ้น 2. ให้สถานีวิทยุและวิทยุชุมชนทุกสถานีออกข่าวประกาศมาตรการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะเข้าสู่ฤดูฝน โดยออกอากาศทั้งภาษาไทยและภาษาถิ่น รวมทั้งขอความร่วมมือสถานศึกษาให้จัดทำประกาศจังหวัด เป็นภาษากลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงทุกภาษาเพื่อให้ครอบคลุม <p>จัดชุดประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่รณรงค์และแจ้งเตือน รวมทั้งขอความร่วมมือในการงดเผาทุกชนิดจนกว่าจะสิ้นสุดสถานการณ์ปัญหาหมอกควันและไฟป่า</p>

ตารางที่ 1.4 (ต่อ)

แนวทาง	นโยบาย
สาธารณสุข	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้สาธารณสุขจังหวัดและโรงพยาบาลจัดเตรียมแพทย์และเวชภัณฑ์ให้เพียงพอแก่การให้บริการ ตลอดจนแนะนำการดูแลสุขภาพในช่วงที่เกิดวิกฤต 2. ดำเนินการฉีดพ่นน้ำเพื่อลดปริมาณฝุ่นละอองในอากาศและเพิ่มความชุ่มชื้นในอากาศจนกว่าสถานการณ์จะคลี่คลาย

ที่มา: สำนักปลัดเทศบาล จังหวัดลำปาง

โดยถึงแม้จะมีการร่วมมือกันจากทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานส่วนกลางของภาครัฐ อันได้แก่ กรมควบคุมมลพิษ กรมป่าไม้ กรมทางหลวง เป็นต้น และหน่วยงานภายในจังหวัดอันได้แก่ สถานีควบคุมไฟป่าลำปาง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน สาธารณสุขจังหวัดและโรงพยาบาล เป็นต้น ในการดำเนินงานยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน แต่ก็ยังพบว่าในจังหวัดลำปางยังคงประสบกับปัญหาหมอกควันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่านโยบายที่ใช้ในการจัดการปัญหาหมอกควันที่เป็นอยู่เนี่ยยังคงมีช่องว่างจึงทำให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ผลไม่เต็มที่ การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนในจังหวัดลำปางเกี่ยวกับนโยบายที่จังหวัดใช้ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังศึกษาว่าปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการยอมรับนโยบายการจัดการปัญหาหมอกควันเพื่อที่จะได้นำผลการศึกษาเป็นข้อมูลเชิงวิชาการเพื่อประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนนโยบายเพื่อแก้ปัญหาหมอกควันต่อไปในอนาคต อีกทั้งเป็นการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานราชการ อันนำไปสู่การปรับปรุงนโยบายให้ตรงกับความต้องการของประชาชนได้มากขึ้นอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อให้ทราบถึงทัศนคติของประชาชนในจังหวัดลำปางที่มีต่อนโยบายการจัดการปัญหาหมอกควันในจังหวัดลำปาง
- 2) เพื่อให้ถึงทราบปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนโยบายการจัดการปัญหาหมอกควันในจังหวัดลำปาง
- 3) เพื่อศึกษาถึงความต้องการของประชาชนที่มีต่อรัฐในการแก้ไขปัญหาหมอกควันของจังหวัดลำปาง

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

- 1) ทราบถึงทัศนคติของประชาชนในจังหวัดลำปางที่มีต่อนโยบายการจัดการปัญหาหมอกควันในจังหวัดลำปาง
- 2) ทราบสาเหตุที่นโยบายการจัดการปัญหาหมอกควันไม่ได้ผลในจังหวัดลำปาง
- 3) ทราบความต้องการของประชาชนที่มีต่อรัฐในการแก้ไขปัญหาหมอกควันของจังหวัดลำปาง

1.4 ขอบเขตการศึกษา

พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาในพื้นที่จังหวัดลำปาง ในบริเวณ 4 อำเภอด้วยกัน คือ อำเภอเมือง อำเภอห้างฉัตร อำเภอเกาะคา และอำเภอแม่เมาะ ซึ่งทั้ง 4 อำเภอนี้เป็นบริเวณที่มีหมอกควันปกคลุมอยู่เป็นจำนวนมาก โดยทำการเก็บตัวอย่างทั้งหมด 600 ชุด ในเขตพื้นที่ดังกล่าว

1.5 นิยามศัพท์

- 1) มลพิษทางอากาศ (Air Pollution) หมายถึง ภาวะของอากาศที่มีสารเจือปนอยู่ในอากาศในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในรูปของ ของแข็ง ฝุ่นละออง ไอระเหย หรือก๊าซ ซึ่งรวมทั้ง กลิ่น เขม่า ควัน สารไฮโดรคาร์บอน โปรท ตะกั่ว ออกไซด์ของไนโตรเจน และคาร์บอน เป็นต้น หากมีสารเหล่านี้ในปริมาณมากและเป็นระยะเวลาานาน จะก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง สุขภาพอนามัยของมนุษย์ สัตว์ และพืช
- 2) หมอกควัน (Smog) หมายถึง ปรากฏการณ์ที่ฝุ่น ควัน และอนุภาคแขวนลอยในอากาศรวมตัวกันในสภาวะที่อากาศปิด เป็นการสะสมของควันหรือฝุ่นในอากาศ สามารถเกิดได้ง่ายในสภาพอากาศที่แห้ง ถือเป็นมลพิษทางอากาศและเป็นต้นกำเนิดของสารมลพิษทางอากาศที่ฝังตัวอยู่กับอนุภาคฝุ่นละอองขนาดเล็ก ได้แก่ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO₂) โอโซน (O₃) ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ (CO) สารตะกั่ว (Pb) และสารไฮโดรคาร์บอน เป็นต้น ซึ่งก๊าซเหล่านี้ส่วนใหญ่มีสารก่อมะเร็งอยู่ภายใน เป็นสารที่คงอยู่ในสิ่งแวดล้อมได้นาน ไม่สลายตัวง่าย และเมื่อเข้าสู่ร่างกายแล้วไม่สามารถขับออกมาได้
- 3) ฝุ่นละอองขนาดเล็ก หมายถึง ส่วนผสมของอนุภาคที่มีขนาดเล็กร่วมกับละอองของเหลว โดยอาจจะมิคุณสมบัติได้หลายอย่าง เช่น เป็นกรด เป็นสารเคมีอินทรีย์ เป็นโลหะ โดยอาจเป็นดินหรือฝุ่นผงก็ได้ ขนาดของฝุ่นละอองขนาดเล็กมีความสัมพันธ์กับศักยภาพที่จะทำให้เกิดโรค โดยขนาดที่มีความสำคัญได้แก่ ขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน (ฝุ่นพีเอ็ม 10) เพราะสามารถผ่านเข้าไปทางจมูกจนถึงหลอดลมและปอด

4) ฝุ่นพีเอ็ม 10 หมายถึง ฝุ่นที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน และมีสารพีเอเอชเกาะอยู่บนฝุ่นชนิดนี้ด้วย

5) สารพีเอเอช (Polycyclic aromatic hydrocarbons: PAHs) หมายถึง สารที่เกาะอยู่บนฝุ่นที่เกิดจากการเผาไหม้ไม่สมบูรณ์ของสารอินทรีย์ หลายชนิดเป็นสารก่อมะเร็ง สามารถพบได้ในสิ่งแวดล้อมทั่วไป เช่น ควันจากบุหรี่ ควันไฟ ไอเสียจากรถยนต์ ในอาหารปิ้งย่างที่ไหม้เกรียม